

De cisterciënzer orde

De basisregels

Aan het begin van de XIIde eeuw is de clunia-cenzer orde op zijn hoogtepunt van macht, rijkdom en beroemdheid. Een monnik, Robert de Lomesme, reageert en besluit om terug te gaan naar de strenge regel van Saint Benoit, uit 534, die nederigheid, gehoorzaamheid, armoede en een evenwicht tussen handwerk en gebed predikt. In 1098 sticht hij het klooster van Cîteaux, bij Dijon, die aan de nieuwe orde zijn naam geeft. Vanaf 1109 stelt Etienne Harding de cisterciënzer regel op.schriftlich nieder.

De opkomst

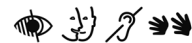
Tussen 1113 en 1115 sticht Cîteaux zijn vier eerste broertjes: La Ferté, Pontigny, Morimond en Clairvaux. Terwijl Bernard abt is (1115 tot 1153), die streng de regel van Saint-Benoit aanhoudt, wordt Clairvaux het centrum van de cisterciënzer orde, die zich over heel Europa verspreidt. Bernard de Clairvaux ageert fel tegen de luister van Cluny en zweert enkel nog bij strenghed en soberheid. De cisterciënzers die toen de 'witte monniken' genomed werden, mogen alleen nog door werk en gebed geïnspireerd worden. In 1153, bij de dood van Bernard, telt Clairvaux meer dan 160 monniken, terwijl de nieuwe cisterciënzer familie meer dan 350 abdijen telt.

Woordenlijst

Chevet: oostelijk deel van een kerk, of buitenzijde van het koor.
Gewelf op spitsbogen: spitsbogen die minstens op twee diagonalen steunen en twee dwarsbogen, gewelfribben genoemd.
Grafnis: een nis in de muur van de kerk, voor een graf.
Lekenbroeders: de lekenbroeders waren verantwoordelijk voor de handmatige werkzaamheden. Ze hadden toegang tot de kapittelzaal en waren dus niet betrokken bij belangrijke beslissingen. Hier komt de uitdrukking: 'geen stem in het kapittel hebben' vandaan.
Oculus: ronde opening.
Oveningang: een halve koepel.
Prosper Mérimée: schrijver, één van de eerste inspecteurs voor historische monumenten
Rondboog: een halfronde boog.
Travee: verdeling van een schip tussen vier steunen.

Praktische informatie

Gemiddelde duur van een bezoek: 1 uur
 Bepaalde rondleidingen met toelichting.
 Aangepaste rondleidingen voor minder validen.

Het Centre des monuments nationaux geeft een collectie gidsen uit over de Franse monumenten, die in diverse talen vertaald zijn. De Éditions du patrimoine worden in de boekhandel verkocht.

Centre des monuments nationaux
 Abbaye du Thoronet
 83340 Le Thoronet
 tél. 04 94 60 43 90
 fax 04 94 60 43 99

www.monuments-nationaux.fr

abdij van de Thoronet

Het kunstwerk der cisterciënzer abdijen

De stichting

Net als zijn broertjes Silvacane en Sénanque is de abdij van de Thoronet één van de drie cisterciënzer abdijen in de Provence. In 1136 verlaat een groep monniken de abdij van Mazan in de Ardèche om een klooster te stichten, dat zij 15 jaar later bij Lorgues opbouwen, in een bos tussen een rivierbocht en een bron. De bouw begint in 1160 en gaat door tot 1230. Aan het begin van de XIIIde eeuw herbergt het klooster een twintigtal monniken en enkele tientallen lekenbroeders*.

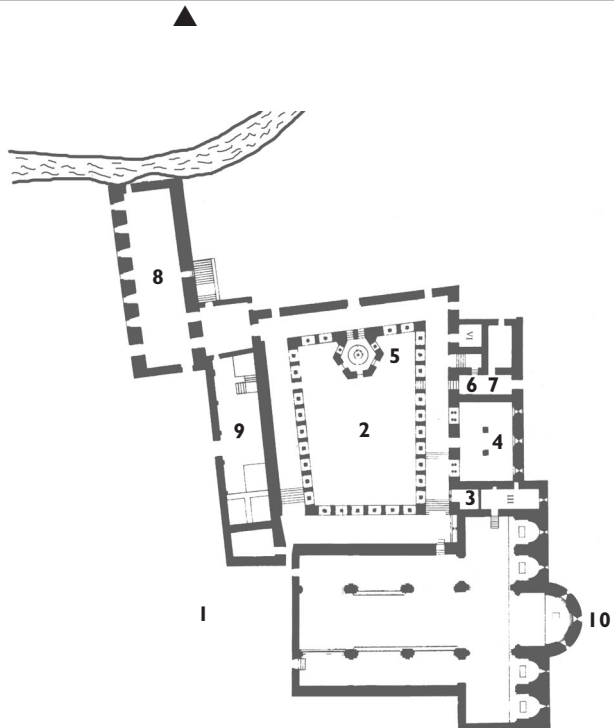

Neergang en restauratie

Nog geen twee eeuwen later is de neergang van de abdij al in gang. In 1660 geeft de abt aan dat restauratie noodzakelijk is. In 1699 constateert men helaas scheuren, ingestorte daken, kapotte deuren en ramen. In 1790 wonen er nog zeven oude monniken.

De abdij dreigt te verdwijnen als Proper Mérimée* deze redt door er melding van te maken aan Révoil, de architect voor historische monumenten. De restauratie begint in 1841 en loopt tot op heden door. Vanaf 1854 koopt de overheid het gebied in gedeeltes aan.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.

De abdij van de Thoronet toont de essentie van de cisterciënzer kunst door een extreme soberheid, pure lijnen, eenvoudige volumes die het leven in gemeenschap reflecteerden. Hierdoor is het een inspiratiebron voor hele generaties van architecten, zoals met name Frenand Pouillon aangeeft in *Les Pierres sauvages*.

De kloostergebouwen

- 1 De kerk**, vooral de oostgevel, domineert door zijn eenvoud, die wordt versterkt door de kwaliteit van het steenwerk. Net als in Sénanque is er geen centrale ingang omdat de kerk niet toegankelijk was voor publiek. Er zijn slechts twee zijdeuren, links voor de lekenbroeders en rechts voor de monniken. In de zuidmuur van de kerk is een - voor de Provence zeldzame - buiten gelegen grafnis* te zien. Het gebroken tongewelf van het schip heeft drie traveeën*. Het koor loopt af in een koornis met halfkoepel, waarin drie ramen met rondbogen de Drie-eenheid symboliseren. De afwezigheid van versieringen benadrukt de pure vormen. De gezongen diensten die hier een uitzonderlijke akoestiek genieten, gaven ritme aan het spirituele leven van de monniken.
- 2 De kruisgang**. De kruisgang is het hart van het klooster en verbindt de kerk met de gemeenschappelijke gebouwen. De dikte van de muren met gepaarde bogen, een 'oculus' in de tympanen en kapitelen zonder versieringen geven het geheel een bijzonder streng uiterlijk.
- 3 In de bibliotheek** waren meditatieboeken te vinden.
- 4 In de kapittelzaal** kwamen de monniken elke ochtend bijeen voor het lezen van een kapittel uit het Saint Benoît en bespraken problemen uit het kloosterleven. De zaal deed ook dienst bij de verkiezing van de abt. De architectuur is er bewerkelijker en wordt al beïnvloed door de gotiek, met gewelven op spitsbogen* rustend op twee pilaren, met gebeeldhouwde kapitelen.
- 5 De wastafel** bevindt zich zoals gebruikelijk tegenover de deur van de nu verdwenen refter
- 6 De ontvangkamer**, tussen de kruisgang en de buitentuin, was de enige plek waar de monniken mochten spreken. Hier werden de taken ver-

deeld voordat de monniken het veld in gingen.

- 7 In de slaapzaal**, op de verdieping erboven, is links de cel van de abt. Voor elk raam sliep een monnik. De plaats van de matrassen loopt tot aan de tegels.

De andere gebouwen

- Het gebouw van de lekenbroeders***, is gedeeltelijk gerestaureerd. Op de begane grond is een refter en op de verdieping de slaapzaal. Sinds 1978 staat dit gebouw ter beschikking van de zusters van Betlehem.
- De provisiekamer**, waar de monniken wijn en olijfolie maakten, de belangrijkste bronnen van inkomsten van de abdij, heeft wijnvaten uit de XVIIIde eeuw. Er tegen over staat een oliepers met schroefstelsel. Ventilatieschoorstenen zorgen ervoor dat zich geen alcohol dampen ophoopten. De ruimte heeft een prachtig gebroken tongewelf.
- Het kerkhof van de monniken** bevindt zich **10** aan het chevet* van de kerk. De gestorven monniken werden er heen gebracht door de deur der doden. De zeer strenge armoederegule van de orde hield in dat de monniken werden begraven in een witte lijkwade, zonder grafkist of steen.

Langs het stroompje zijn de funderingen van de oude gastenverblijven blootgelegd, die momenteel echter niet toegankelijk zijn.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.